

Doel

- Een beeld krijgen van de ontwikkeling van Natura 2000-gebieden, hun kwaliteit en de invloed van drukfactoren. Daarvoor worden jaarlijks veldbezoeken aan deze gebieden uitgevoerd. De veldbezoeken vormen een aanvulling op de reeds bestaande monitoringssystematiek. Ze dragen daarmee bij aan het inzicht in de staat van de Natura 2000-gebieden en de mate waarin de instandhoudingsdoelstellingen gehaald worden.
- Onvoorziene ontwikkelingen in de instandhoudingsdoelen tijdig signaleren, daarmee kan mede bepaald worden of bijsturing wenselijk is.
- Bij het veldbezoek 2025 in Witterveld is stilgestaan bij de habitattypen en/of habitatrictlijnsoorten H7110A* Hoogveenlandschap, H91D0* Hoogveenbossen. Ook is gesproken over (externe) factoren die daar invloed op (kunnen) hebben.
- Ter voorbereiding op het veldbezoek hebben voortouwnemer en terreinbeheerder aandachtspunten gekozen en gezamenlijk besproken. Deze zijn verwerkt in het verslag.

Bijlagen

- bijlage 1: Kaart met de bezochte locaties tijdens het veldbezoek.
- bijlage 2: Synthesetabel concept-NDA met inschatting van de huidige ontwikkeling

Algemeen

In opdracht van provincie Drenthe worden alle Natura 2000-gebieden in Drenthe jaarlijks bezocht. Zo kan een actueel beeld gevormd worden van de ontwikkelingen en aandachtspunten binnen de gebieden.

Tijdens dit veldbezoek zijn de N2000-doelen op de eigendommen van Defensie besproken en zijn enkele locaties in het N2000-gebied bezocht. Daarbij zijn een aantal ontwikkelingen besproken welke hieronder worden toegelicht.

BEVINDINGEN

Instandhoudingsdoelen

H7110A Hoogveenlandschap*

Droogte en verdroging is voor het instandhoudingsdoel Hoogveenlandschap (H7110A*) een groot probleem. Het is nu zelfs zo droog dat het beloopbaar is. Dit is veel te droog voor dit habitatype en daarmee gaat de kwaliteit sterk achteruit. De oorzaak zit vermoedelijk in de lage regionale grondwaterstand. Bij locatie 2 (figuur 1) is het op het moment van het veldbezoek zo droog dat er gelopen kan worden. Zelfs in februari 2025 was het beloopbaar. De omstandigheden voor dit deel van terrein horen zo nat te zijn dat er niet gestaan kan worden.

Figuur 1. Droog hoogveenlandschap met veel opslag (locatie 2)

Door de droge omstandigheden neemt de opslag toe (Figuur 1). Daar waar het bij locatie 2 (figuur 2) natter is, is de opslag nihil. Zonder herstel van het hydrologisch systeem verdrogen de habitattypen en groeit het systeem dicht met bomen. Met hydrologisch herstel houd je de vegetatie in de benen. De vraag is of herstel van de vegetatie mogelijk is met de huidige klimaatverandering en verzuring/vermesting.

H91D0 Hoogveenbossen*

De kwaliteit van het Hoogveenbos (H91D0*) lijkt nog goed. Het bos lijkt (nog) geen last te hebben van verdroging. Nader onderzoek moet uitwijzen of dat echt zo is. Dit is een aandachtspunt voor actualisatie van het N2000 beheerplan Witterveld.

Beheer

Pingoruïne

Opslag in de pingoruïne is toegenomen (Locatie 1 en figuur 3) en zal weer verwijderd moeten worden. Begrazing vindt hier niet plaats.

De vergrassing lijkt hier ook toegenomen te zijn. Een verschillenanalyse tussen de T0 habitattypenkaart en de T1 (concept) kan aangeven of de vergrassing daadwerkelijk is toegenomen.

Een stagiair gaat zich bezighouden met exotenbestrijding en met name de Amerikaanse trosbosbes verwijderen. Dit zal de pingoruïne ten goede komen.

Begrazing

Begrazing wordt volgens begrazingsplan uitgevoerd en blijft maatwerk, daar waar meer gras groeit wordt ook meer begraasd. Zo wordt elk jaar beoordeeld wat nodig is voor de habitattypen.

Herstelmaatregelen

De planning is om de uitvoering van het hydrologisch herstelplan te starten vanaf eind 2027. Eerst moet er in 2026 een onderzoek in het kader van soortenbescherming (Omgevingswet) uitgevoerd moet worden.

Zonder het hydrologische herstel verdrogen de habitattypen en groeit het systeem dicht met bomen. Mèt hydrologisch herstel kunnen de vegetaties herstellen en de instandhoudingsdoelen mogelijk gehaald worden. Klimaatverandering en verzuring/vermesting blijven daarnaast een aandachtspunt bij de mogelijkheid voor herstel.

Het hydrologisch herstelplan gaat enkel over het Witterveld zelf. Om het complete hydrologische systeem in beeld te krijgen zou een uitgebreide LESA uitgevoerd moeten worden. Alleen hiermee wordt inzichtelijk wat in de omgeving daadwerkelijk van invloed is op het Witterveld en haar instandhoudingsdoelen en welke maatregelen effectief kunnen zijn.

In de winter van '24/'25 is bij locatie 3 een duiker verwijderd waardoor het water beter vastgehouden kan worden in het Witterveld.

Het fietspad door de pingo moet verlegd worden naar de westkant van het gebied. Nu ligt het fietspad door het gebied heen en doorkruiste daardoor de habitattypen Hoogveenlandschap (H7110A*) en Herstellende hoogvenen (H7120). Door het fietspad te verplaatsen net buiten het N2000 kan de hydrologie van deze habitattypen beter hersteld worden.

Het veenhooibeestje is een typische soort van o.a. de habitattypen Hoogveenlandschap (H7110A*) en Herstellende hoogvenen (H7120). Deze soort is verdwenen uit het Witterveld. In N2000-gebied Bargerveen wordt

Figuur 2. Nattere situatie in hoogveenlandschap waardoor minder opslag

Figuur 3. Toename opslag in pingo (locatie 1)

de soort weer geïntroduceerd via een specifiek programma. Afgevraagd wordt of dit introductieprogramma ook geschikt voor het Witterveld. Het is daarom interessant om te weten hoe het introductieprogramma bij het Bargerveen er precies uitziet én of het Witterveld nog geschikt genoeg is voor het veenhooibeestje.

Exoten

Niet specifiek besproken.

Overig

Bufferzones aan de zuid- en zuidwest kant van het Witterveld zijn opgenomen in de uitbreidingsplannen van Defensie voor oefenterrein De Haar. Dit is inclusief een verbinding tussen het Witterveld en het Hijkerveld. Zo kan de verbinding o.a. kansen bieden voor het veenhooibeestje.

Tijdens het N2000-veldbezoek 2024 is gesproken over dat de schietbaan een jaar dicht zou gaan voor renovatie. In dat jaar kunnen ook de voorgeschreven maatregelen uit het hydrologisch herstelplan uitgevoerd worden. In verband met stikstofdepositie kunnen de plannen nog niet uitgevoerd worden. Het wachten is nu op de nieuwe wet voor Defensie gereedheid (WODG).

Peilbuizen in het gebied moeten eigenlijk opnieuw geslagen worden. Deze staan nu namelijk in een verkeerde laag (schijn grondwaterspiegel). Zie hiervoor ook het hydrologisch herstelplan. Dit is een aandachtspunt voor de nieuw op te stellen meetplannen voor de N2000 gebieden in Drenthe. Zodra de peilbuizen goed staan wordt er een beter inzicht verkregen in wat er qua hydrologie gebeurt.

In de maand juni wordt een grondwater dip gezien. Mogelijke oorzaak hiervan is de grondwateronttrekking vanuit de landbouw.

In 2024 is een vegetatiekartering uitgevoerd. Hiervan is een habitattypenkaart gemaakt die nu ter validatie bij de validatiecommissie ligt. De huidige planning voor de actualisatie van het N2000-beheerplan is 2027.

Er zijn vragen over de effecten van de activiteiten op de TT-baan effect hebben op de N2000-instandhoudingsdoelen van het Witterveld en welk effect de drainage van de TT-baan heeft op de instandhoudingsdoelen. Zo ook wat het effect van de diepe sloot/sloten is op het N2000-gebied. Dit moet uitgezocht worden in de actualisatie van het N2000-beheerplan en anders opgenomen worden in het N2000-beheerplan als kennisleemte.

Conclusie

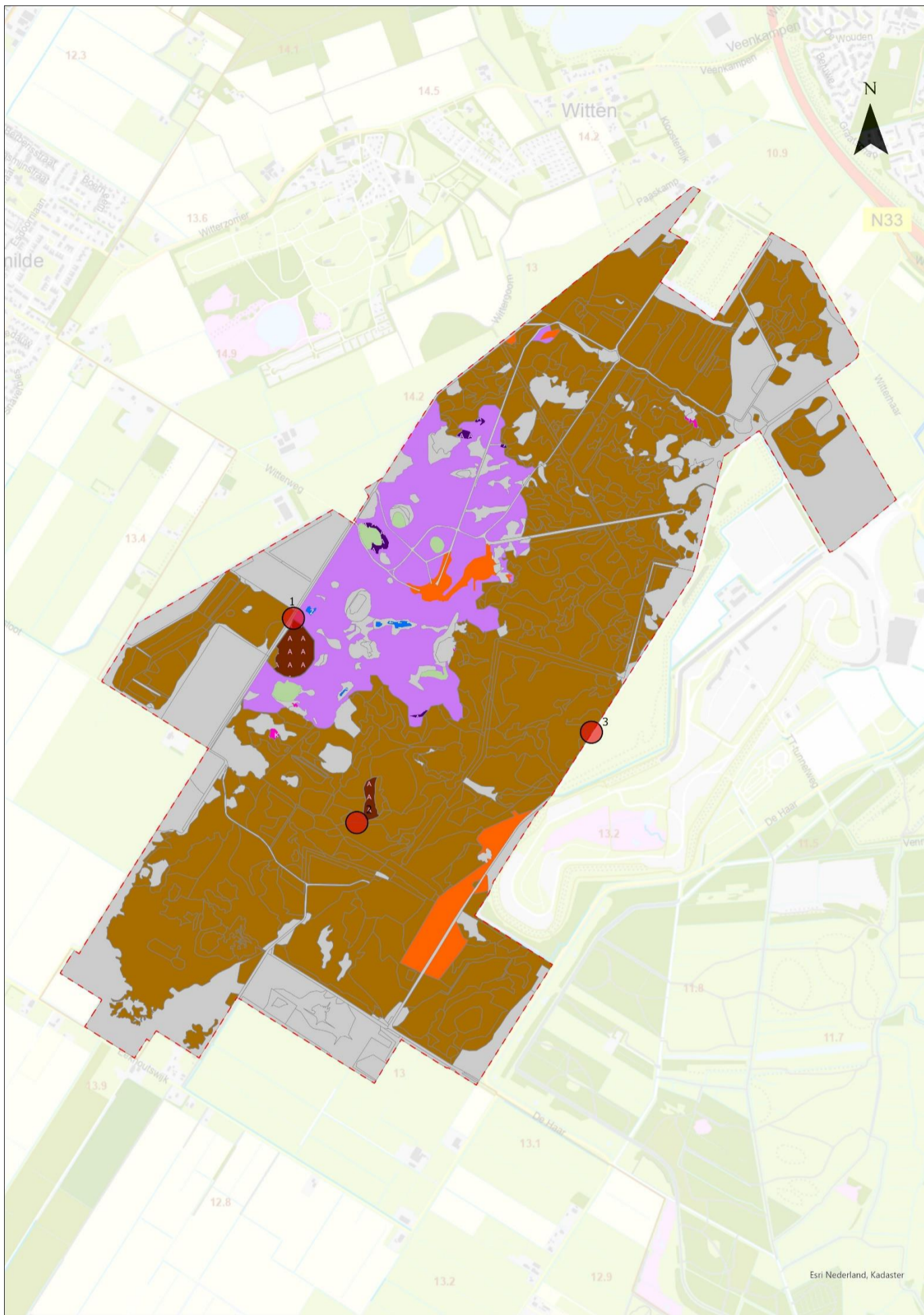
De bevindingen leiden tot het beeld dat:

- Het Witterveld verdroogt waarvan de oorzaken nog niet goed in beeld zijn. Een uitgebreide LESA moet meer helderheid verschaffen over het volledige hydrologische systeem.

Accordering verslag

Dit verslag is met instemming van alle aanwezigen bij het veldbezoek en de provinciale co-lezer vastgelegd

Bijlage 1: Habitattypenkaart met de bezochte locaties (rode stippen)

Bijlage 2: Synthesetabel concept-NDA met inschatting van de huidige ontwikkeling

Kleurcodegebruik:

- groen: vegetatieontwikkeling is in lijn met instandhoudingsdoelstellingen;
- oranje: op basis van vegetatieontwikkeling blijkt behoud geborgd maar gewenste verbetering blijft uit;
- rood: verslechtering vastgesteld. De aanwezigheid van een restopgave wil zeggen dat de maatregelen het knelpunt niet hebben opgelost tot het punt dat er uit de vegetatiekarteringen (of andere monitoringsstromen) volgt dat de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden behaald.

Involmogelijkheden:

- trend gelijk aan NDA
- trend positiever dan NDA
- trend negatiever dan NDA

Habitattypen

Habitattypen	Instandhoudings-doelstelling		Trend oppervlakte	Instandhoudings-doel binnen bereik?	Knelpunt	Veldbezoek 2024	Veldbezoek 2025
	Oppervlakte	Kwaliteit				Verandering t.o.v. NDA	Verandering t.o.v. NDA
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	=	=	onbekend	Nee, tenzij -c: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn van toepassing maar geen zicht op het behalen omdat zekerheid over effectiviteit van aanvullende maatregelen ontbreekt	Vergassing door vermesting	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA
Zure vennen	=	>	Onbekend (waarschijnlijk positief)	?	Vermesting, een te kleine functionele omvang en vergassing door vermesting, mogelijk ook verzuring.	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA
Vochtige heide	=	=	Onbekend	Nee, tenzij – b: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn niet van toepassing of zijn wel van toepassing en verwacht op de langere termijn met (al dan niet aanvullende) effecten bron- en/of herstelmaatregelen	Verdroging, vermesting, vergassing door vermesting en een onvoldoende functionele omvang.	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA
Droge heide	=	=	Onbekend	Nee, tenzij – c: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn van toepassing maar geen zicht op het behalen omdat zekerheid over	Verzuring, te hoge voedselrijkdom en vergassing door vermesting	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA

Habitattypen	Instandhoudings-doelstelling		Trend oppervlakte	Instandhoudings-doel binnen bereik?	Knelpunt	Veldbezoek 2024	Veldbezoek 2025
	Oppervlakte	Kwaliteit				Verandering t.o.v. NDA	Verandering t.o.v. NDA
				effectiviteit van aanvullende maatregelen ontbreekt			
Heischrale graslanden	=	=	Onbekend (Waarschijnlijk stabiel)	Nee, tenzij – c: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn van toepassing maar geen zicht op het behalen omdat zekerheid over effectiviteit van aanvullende maatregelen ontbreekt	Verdroging, De kans bestaat dat met name m.b.t. de zuurgraad en voedselrijkdom ook een knelpunt aanwezig is.	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA
Actieve hoogvenen	>	>	Onbekend	Nee, tenzij – c: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn van toepassing maar geen zicht op het behalen omdat zekerheid over effectiviteit van aanvullende maatregelen ontbreekt	Vergrassing door een te hoge voedselrijkdom. Verder zijn er nog enkele kennisleemtes aanwezig.	Effect brand in hoedveen op lange termijn onduidelijk	Schijngrondwaterspiegel lijkt zich ook na natte periodes niet te herstellen. trend mogelijk negatiever dan NDA
Herstellend hoogveen	=(<)	>	Onbekend	Nee, tenzij – b: Verslechtering geconstateerd, verbeterdoelen zijn niet van toepassing of zijn wel van toepassing en verwacht op de langere termijn met (al dan niet aanvullende) effecten bron- en/of herstelmaatregelen	Verdroging, vergrassing door vermesting en een te hoge voedselrijkdom.	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA
Hoogveenbossen	=	=	Onbekend (waarschijnlijk stabiel)	Ja – a: verslechtering wordt voorkomen	zover bekend geen knelpunten aanwezig. Wel zijn er kennisleemtes waar na onderzoek mogelijk wel knelpunten naar voren komen.	Trend gelijk aan NDA	Trend gelijk aan NDA